

ותלמדם
"תלמידי הגנים"
לעשות רצונך
בלבב שלם

ליקוטי זפסקי הלכות "חוקי חיים"

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

זמן סעודת פורים

סעודה לאחר מנחה

בשנה רגילה [כשאינה חלה ביום ששי] נוהגים לעשות סעודת פורים לאחר מנחה (רמ"א סי' תרצ"ה ס"ב), ובעצם היינו צריכים לעשות סעודת פורים בשחרית, כמו קיום שאר מצוות היום בבוקר, אלא שטרודים במשלוח מנות (תרומת הדשן) ונמשכין לרוב עד מנחה, ואז כבר אסור להתחיל בסעודה קודם מנחה (הגר"א, מ"ב סק"ח), וכן בחצי שעה קודם זמן מנחה גדולה (ש"ע סי' רל"ב ס"ב) שהוא מחצות ואילך (מ"ב שם סק"ז). מתפללין מנחה בעוד היום גדול, כדי שיוכלו להתחיל הסעודה לאחר מכן באופן שרוב הסעודה יהיה ביום, ולא כמו שנהגין להתחיל סמוך לערב ואז עיקר הסעודה היא בליל ט"ו (רמ"א).

להתחיל ביום ולהמשיך בלילה. אע"פ שיש להתחיל הסעודה ביום, ישנם אנשים גדולים וצדיקים שנהגין בשנה רגילה להמשיך ולהאריך הסעודה תוך ליל ט"ו (משמרת שלום סי' נ סק"ה) משום שיש ענין להרבות שמחה גם בליל ט"ו שהוא שושן פורים.

גם בירושלים. עוד טעמים נאמרו להאריך הסעודה תוך הלילה, משום שארור המן נמשך ללילה שאחר היום, שאצל אומות העולם הלילה הולך אחר היום (דרשות חת"ס השלם, דרוש ט"ו עמ' תקע"ז), ועוד משום דמחייבת עמלק הוא שפיכת דמים דרשעים, ודינו כקרבן, שלילה הולך אחר היום (שפתי צדיק בשם הח"י הר"ם), ולטעמים אלו יש ענין להמשיך תוך הלילה גם בירושלים שלילה שאחריו אינו נמשך לתוך שושן פורים אלא לליל ט"ו.

סעודת שחרית

המשובה, מי שעושה סעודת שחרית (א"ר ופמ"ג ומ"ב בשם השל"ה), ויש בזה סוד ע"פ קבלה (כף החיים סק"ג בשם הרש"ש), ולכן מי שיכול והזמן בידו, יטול ידיו לסעודה גם בבוקר של פורים (ליקוטי מהר"ח), אמנם יש שקיימו מנהג סעודה זה ע"י מאכלי חלב וגבינה שהתורה נמשלה להם והדר קיבלוה בימי אחשוורוש (אור"ח ספינקא סק"ד בשם סי' יפה ללב).

ולכן כששולחים משלוח מנות מוצרי חלב בתחילת היום, בוודאי מקיימים בזה המצוה גם לפי הטעם שהוא לצורך הסעודה [טעם א' שהבאנו לגבי טעמי משלוח מנות] (גליון חוקי חיים 79 אות ב'), שהרי אפשר לאכול מהמשלוח מנות עכ"פ סעודת שחרית.

עד דלא ידע

חייב איניש

חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי (ש"ע סי' תרצ"ה ס"ב), דהיינו שצריכים ליתן שבח והודאה להשי"ת גם על מפלת המן, וכן צריכים להודות על גדולת מרדכי, ועל כן אמרו חז"ל שלא יפסיק מלתת שבח והודאה על זה בשמחה, מתוך שתיית יין, עד שיבוא לידי כך שלא יבחין עוד מה בין טובה זו לזו (ס"ו, מ"ב סק"ד).

שמחה של מצוה. אין אנו מצווין להשתכר ולהפחית עצמנו מתוך השמחה, שלא נצטוונו על שמחה של הוללות ושל שטות (מאירי הובא ביבאה"ל ד"ה עד), ומי שידוע בעצמו שיבוא ע"י כך לזלזל במצוות וכו' או שיהנוג קלות ראש מוטב שלא ישתכר (חיי אדם) כ"ש כשקיים חשש של איסורים כניבול פה או תערובות עם נשים ר"ל.

קיום ע"י שינה. י"א שאין צריך להשתכר כ"כ אלא ישתה יותר מלימודו, דהיינו שמרגיש שהוא מושפע קצת מהיין, ויישן, ומתוך שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי (רמ"א שם), אמנם השינה צריך להיות ביום (הגר"ח קנייבסקי) ולאחר ששתה יין, כדי שהשינה תהיה מתוך שתיית יין (רמב"ם פ"ב מגילה ה"ט, מקראי קודש פורים סי' מ"ד).

שיכור לענין תפילה

י שתי רביעית יין. אם שתי רביעית יין, בבת אחת (מ"ב סי' צ"ט סק"ב) ובשאר משקין כגון ויסקי או וודקה שחוזקם יותר מיין אפילו פחות מרביעית והכל לפי הענין (מ"ב שם סק"א), אל יתפלל עד שיסיר יינו (ש"ע שם ס"א), אמנם כל זה הוא רק כששתה שלא בתוך סעודה, אבל כששתה תוך סעודה, אין רביעית יין משכר (מג"א), ומ"מ הכל לפי הענין (מ"ב סק"ב).

יא שתי יין. היינו ששתה יותר מרביעית יין ומרגיש שהשפיע על צלילות דעתו, אע"פ שעדיין מדבר כהוגן בלא גמגום ומדבר לפני המלך, דינו כל השנה, שלא יתפלל שמו"ע או קר"ש וברכותיה עד שתפוג השפעת היין ממנו (ש"ע סי' צ"ט ס"א) אמנם מצרפין אותו למנין. ואם חושש שמא יעבור זמן תפילה או שיפסיד תפילה בציבור, מותר לו להתפלל (מ"ב סק"ג). ביום טוב (מהרש"ל, מ"ב שם סק"ז) ובפורים (מגן גיבורים) שמצווה לשתות יין, א"צ להמתין עד שיפוג.

יב שיכור. אמנם אם שתי יין או שאר משקה המשכר שכבר אינו יכול לדבר כהוגן בלי גמגום לפני המלך, וניכר בהילוכו שאינו כהוגן, אסור לו להתפלל אפילו אם יעבור זמן התפילה, ואם עבר והתפלל כך צריך לחזור ולהתפלל. ולצרף אותו למנין, י"א שמותר (אחרונים, הובא בפסקי תשובות הע' 19) וי"א שאין מצרפין אותו למנין (מ"ב שם סק"י).

יג אם הוא שיכור אבל עדיין יכול להתפלל מתוך סידור, יש מתירין לו להתפלל (רמ"א ס"א), מ"מ אינו נכון לסמוך ע"ז לכתחילה (מ"ב סק"ז), אבל אם התפלל יש לו על מה לסמוך ואינו חוזר להתפלל (דרכ"מ סק"ג), ומ"מ אין לצרף אותו למנין.

יד שיכור כלוט. שיכור כלוט שאינו יודע מה שעושה ואין מעשיו כלום, הרי הוא כשוטה לכל דבר ופטור מכל המצוות, ואפילו אם התפלל או בירך לא יצא כלל וחוזר ומתפלל כשיפוג שכרותו (מ"ב סק"א).

ברכת המזון

טו שיכור, אע"פ שמגמגם בדיבורו כל שיכול לדבר לפני המלך מברך ברכת המזון (ש"ע סי' קפ"ה ס"ד וס"ה, ומ"ב סק"ן) מאחר שלפעמים מתוך שביעה האדם עומד שיכור ואפ"ה חייבו התורה לברך (מ"ב סק"ד).

טז צירוף לזימון. שיכור אע"פ שמגמגם בדיבורו כל שיכול לדבר לפני המלך ומברך ברכת המזון כנ"ל (אות ט"ו), יתכן שגם מצטרף לזימון (מ"ב סי' צ"ט סק"י).

הקיא מה שאכל [throw-up, vomited]

יז הקיא הכל. מי שהקיא כל מה שאכל או שתה, לפני שברך ברכה אחרונה, שוב לא יברך, שהרי לא נשאר לו אוכל בכריסו כדי לברך עליו (נזירות שמשון סי' קפ"ד, שו"ת שבט הלוי ח"א סי' ר"ה הע' לסי' ר"ח) ואחר שנתעכל המזון שבמעיו כבר א"א לברך (ש"ע סי' קפ"ד ס"ה).

יח הקיא מקצת מאכליו. אבל אם הקיא רק קצת באופן שידוע בברור שלא הקיא הכל וחלק מהמאכל נשאר במעיו ומרגיש איזה הרגשת שביעה מאכליתו אף אחר הקאתו, יברך ברכה אחרונה, אמנם בספק אם הקיא הכל לא יברך מספק.

יט לענין ברכת המזון. ואם אכל שיעור מכובד יותר מכזית פת וספק אם הקיא הכל או לא, יש לו לברך ברכת המזון משום שברכת המזון מן התורה, ועדיף אם אחד יכול להוציא ידו חובתו מספק.

כ לברך במקום קיא [throw-up]. כשאחד הקיא בחדר וקיא עומד לפניו אע"פ שהוא מאוס מ"מ אין דינו כצוואה ואפשר לברך שם ברכה (מ"ב סי' ע"ו סק"כ), אבל אם ריחו רע מאד באופן המפריע, דינו כצוואה וצריך להרחיק ממנה כמלוא עיניו (מ"ב סי' ע"ט סק"ט).

פורים שחל בערב שבת

כא השנה [תשפ"ה] חל פורים דפרזים י"ד אדר בערב שבת, לכן אם כי בעיה"ק ירושלים תובב"א [עיר מוקף] חוגגים השנה 'פורים משולש' [דינו מופיעים בגליון 214], אמנם בעיירות חוץ מירושלים מעיקר הדין חוגגים יום הפורים בערב שבת, וישנם כמה דינים שצריכים וכדאי לדעת כדי שלא יבואו לידי מכשול בחשש חילוק שבת קודש.

כב לדעת לוח הזמנים. ומאחר שישנם כמה דינים שהם גרישים לזמן, כדאי הוא שאדם יהיה מוכר בזמני היום במקום שהוא נמצא שם כגון זמני מנחה גדולה וקטנה, פלג, זמן הדקלת נירות, שקיעת החמה וצאת הכוכבים, ולכל הפחות יהיו קרובים אליו בהישג יד, כדי שבקל יכול לבדוק הזמנים שלא יבוא ח"ו לחילול שבת קודש.

זמן סעודת פורים

כג בבוקר. כשחל פורים ביום הששי, לכתחילה יעשו הסעודה בשחרית משום כבוד שבת (רמ"א סי' תרצ"ה ס"ב) דהיינו קודם **חצות** היום, והיינו להתחיל עכ"פ הסעודה קודם חצות (ערוה"ש ס"ו).

כד בצהרים. אמנם מעיקר הדין, מאחר שהוא סעודת מצוה שזמנה בערב שבת, מותר לקובעה בערב שבת עד בין השמשות (רמ"א סי' רמ"ט ס"ב ומ"ב שם סק"ג).

כה וי"א שאף לכתחילה יכול להתחיל (ב"ח ומג"א סי' רמ"ט סק"ו) את הסעודה עד לפני תחילת **שעה עשירית** (מהר"ל הוזכר במ"ב סק"י).

כו פורים מפה ומקדש. ויש שנוהגים לכתחילה להתפלל קודם מנחה ואח"כ להתחיל הסעודה אחר הצהריים כיום פורים רגיל, ויקפיד שיאכלו בשר ויין מבעוד יום, ואז לפני כניסת השבת, יקבל קדושת השבת ופורס מפה ומקדש וממשיך הסעודה כסעודת שבת (הוזכר במג"א סי' תרצ"ה סק"ט), ומתפללים ערבית אחרי הסעודה (ט"ז סי' רע"א סק"ד, מג"א סק"ה, מ"ב סק"א) ועל אף שיש הרבה פוסקים שמנעו לנהוג כן מפני ריבוי הדינים הכרוך בזה ואינם יודעים כל כך להמון עם, מ"מ מי שכן בקי בהלכותיהם יכול לנהוג כן, ויעוין לקמן שהבאנו (אות ל"ב) הדינים השייכים לזה.

מנחה ערב שבת

כז אלו שמתחילים הסעודה מאוחר דהיינו לאחר מנחה קטנה, צריכים להקפיד להתפלל מנחה קודם לזה שהרי אסור להתחיל סעודה סמוך למנחה קטנה (ש"ע סי' ר"ב ס"ב) ובפרט סעודת פורים שיתכן שמוגדר כסעודה גדולה מאחר ששכיח בו שכרות (ע"פ מ"ב שם סק"ט), כ"ש אלו שנוהגים לקיים סעודת פורים וסעודת שבת ע"י 'פורס מפה ומקדש' (אות ל"ב) שצריכים להתפלל מנחה לפני תחילת סעודת פורים.

קריאת מגילה בבין השמשות של שבת

כח מעשה. פעם בשנה שגם היה שושן פורים בער"ש, נתעורר שאלה, בבית מדרש אחד שהיו הציבור באמצע תפילת ערבית בליל שבת, והגיעו קבוצת בחורים שתויים קצת, ואמרו שעדיין לא שמעו מגילה, האם הם יכולים עדיין לקרוא מגילה בשטיבל השני, ונבאר.

כט אם מגילה מוקצה בשבת. נחלקו הפוסקים אם מגילה מוקצה בשבת, י"א דמאחר דאין קוראין המגילה בשבת משום שמא יעברינו ד' אמות ברה"ר (ש"ע סי' תרפ"ח ס"ו) גם אסור לטלטל המגילה בשבת (פר"ח סק"ו, חיי אדם סי' קנ"ה ס"י).

ל אבל הרבה פוסקים מתירים טלטול מגילה בשבת ואינו מוקצה (מ"ב סי' תרפ"ח סק"ח, סתימת מ"ב סי' ש"ח סק"ב), אמנם יש שהורו דחיישינן לדעת האוסרים רק כשחל ט"ו אדר בשבת (ש"ת ח"ת"ס או"ח סי' קצ"ה) משום שאסרו אז קריאתה, אבל בשאר שבתות השנה מותר (שע"ת סי' תרצ"ג סק"א), גם כשחל שבת במוצאי פורים, שאז בעצם אין דין קריאה. **לא** ולכן בנידון דידן, יכולים לקרוא מגילה עד זמן ר"ת משום ספק שאם הוא יום אזי מקיימים דין קריאה, ואם כבר לילה אזי קוראים בתורה ואין המגילה מוקצה כדעת רוב פוסקים (ש"ת אבני ישפה ח"ה סי' צ"ח), מ"מ לא יברכו על הקריאה שאין מברכין אלא כשמסיימים הקריאה עד השקיעה (מ"ב סי' תרפ"ו סק"ה), ואם הבחורים הולכים לפי ש"י ר"ת לכל דבר, יכולים גם לברך אם יסיימו הקריאה עד שקיעה של ר"ת.

פורס מפה ומקדש

לב התחיל סעודת פורים מבעוד יום, ורוצה להמשיך הסעודה אל תוך הלילה כסעודת שבת, כשמגיע סמוך לבין השמשות צריך להפסיק אכילתו ולקדש לפני שממשיך לאכול מאחר שחל עליו חובת קידוש (ש"ע סי' רע"א ס"ד).

ליזהר מאיסור שבת

לג בדיקת הכיסים. צריכים לבדוק הכיסים ולהוציא כל דבר שהוא מוקצה לפני שמקבלים השבת, כגון מעות, טלפון, [סיגריות...], וכדומה, ולפני התחלת הסעודה כדאי למנות איש אחראי, שלא ישתה יותר מדי, להיות 'מוקצה גבאי', להזכיר לכל המסובין להוציא את דברי המוקצה. וכן ימנו 'שבת גבאי' להודיע לציבור בזמן אמת כמה דקות להדלקת נרות, וכמה זמן לשקיעה וכדומה.

קבלת שבת

לד קבלת שבת. צריכים לקבל שבת בשלב מסויים, ושלא יהיה לפני פלג המנחה ולא יותר מאוחר מקצת לפני 'השקיעה', ואז נאסרים באיסור מלאכה, ובאכילה ושתייה עד שעושים קידוש.

לה לכה דודי ומזמור שיר. הגברים יאמרו או ישירו מזמורי קבלת שבת, 'לכה דודי' ומזמור שיר ליום שבת, ובהם הם מקבלים שבת, כל שהוא בין פלג לשקיעה.

לו הדלקת נרות. האשה מדליקה נרות בזמן **הדלקת נרות** כל מקום לפי מנהגו, או מזמן פלג המנחה ואילך, או בזמן שבעלה אומר 'מזמור שיר, ואז היא נאסרת בעשיית מלאכה, אכילה ושתייה, עד קידוש.

לז נשים שאינן נמצאות בביתן בעת הזאת, אלא סועדות אצל אחרים, יכולות להדליק נרות שבת בבית שאוכלות סעודתן מאחר שזה מקום אכילתן ואינן צריכות לחזור לביתן להדליק נרות, אך ידקדקו שישאירו אור דלוק בביתם טרם יציאתן [גם ע"י עלעקטריק] כדי שלא יהיה חושך כשחוזרות לביתן אחר הסעודה.

קידוש

לח בואו ונקדש. אם לפני שקיעה (מ"ב סק"ט) ולפני שעשו קידוש, אמרו המסובין 'בואו ונקדש', או כל לשון שמשממע כך, אסורים להמשיך לאכול ולשתות עד שיאמרו קידוש שכבר חל עליהם חובת קידוש (ש"ע סי' רע"א ס"ה), ואפילו אם רוצים לשתות אע"פ שאינם רשאים לשתות לפני קידוש, צריכים הם שוב לברך 'בורא פרי הגפן' שיבוא ונקדש' הוי היסח הדעת כעין הדין לגבי 'הב לן ונברך' (מ"ב סק"א).

לט הניגון, לאמער מאכען קידוש! קיים ניגון שנתקבל בהמון עם, עם המילים 'לאמער מאכען קידוש אויף דער גאנצען וועלט...'. ואם שרים ניגון זה בסעודה זו כהנחה לקידוש של שבת, דינו כאילו אמרו 'בואו ונקדש' ואז חל עליהם חובת קידוש כנ"ל, אם לא ששרים את הניגון בלי כוונה כלל.

מ פורס מפה. לפני שעושים קידוש על יין, צריכים להביא לחם משנה (ערוה"ש סי' רע"א ס"ג, ש"ת מגדנות אליהו ח"א סי' קמ"ו) שלא היה על השלחן לפני כן, ופורס מפה על החלות כדי לכסותם בשעת הקידוש (מ"ב סק"ט), וכן על שאר חלות שלימות המונחות על השלחן (אי"א בוטשאטט סוף סי' קפ"ב) ומכאן השם 'פורס מפה ומקדש'.

מא קידוש. מביאים כוס יין ומברכים עליו נוסח הקידוש, וכשהמקדש כבר בירך 'בורא פרי הגפן' על יין ששתה בתוך סעודה, וכן יתכן בסעודת פורים, אינו מברך שוב 'בורא פרי הגפן' בתוך הקידוש, אלא אומר כל נוסח הקידוש בלי ברכת הגפן, ואז שותה הכוס.

מב אם לפני קידוש אמר 'בואו ונקדש', נחלקו הפוסקים (מג"א וט"ז) אם אז אפשר לומר 'בורא פרי הגפן' בקידוש, ולכן ראוי לכל בעל נפש לזהר שלא יבוא לידי זה לומר 'בואו ונקדש' או לשון הדומה לזה (מ"ב סק"א).

ברכת המוציא

מג ברכת המוציא. כיון שאוחז באמצע הסעודה אחר שכבר בירך 'המוציא', בעצם לא היה צריך שוב לברך המוציא על הלחם משנה שהוא בוצע עליו אחר קידוש, מ"מ כיון שעשה קידוש, נחלקו הפוסקים אם קידוש מהווה הפסק לברכת המוציא שבירך תחילה (שתי דיעות בש"ע סי' רע"א ס"ד), ולכן מדין ספק ברכות להקל, לא מברכים שוב 'המוציא' וכן אינו שוב נוטל ידים.

מד בציעת הפת. אע"פ שאינו מברך המוציא על הלחם משנה, מ"מ עדיף שכל אחד יאכל מהלחם משנה, כדי שיחול עליהם קיום לחם משנה (ש"ת מגדנות אליהו ח"א סי' קמ"ו), אבל אינו צריך לשרוט את החלה עם סכין כנהוג לפני שבוצע ממנה (ש"ע סי' קס"ז ס"א), מפני שאינו מברך עליו.

מה לכתחילה יאכל כל אחד מעט יותר מכביצה (ש"ע סי' רצ"א ס"א ומ"ב שם סק"ב) ועכ"פ כזית שיהא נחשב למקום סעודה (מ"ב סי' רע"א סק"ה), וטוב להחמיר לאכול כזית פת לאחר צאת הכוכבים (מג"א סי' רס"ו)

מו לצאת מידי ספק. כדי לצאת מידי ספק, אפשר להביא משהו שכבר קיים הסעודה מוקדם ביום הפורים, והוא יעשה קידוש לכולם או שכולם יקדשו לעצמם, והוא יוציא את כולם ידי חובתן עכ"פ בברכת 'בורא פרי הגפן', וכן יוציא את כולם בברכת המוציא (הגר"ש לאבל, קונטרס פריסת שלומים ס"ד).

מז אשה להוציא אחרים. אפשר גם לאשה להוציא את האנשים בקידוש מאחר שלשניהם חיובם שווה כשהאנשים עדיין לא התפללו מעריב, (ש"ע סי' רע"א ס"ב), ויכולות גם להוציאם בברכת הגפן אם עדיין לא ברכו 'הגפן', אמנם נשים מוציאות רק האנשים מבני הבית ולא כשיש זרים ואוכלים אצלם משום דזילא מילתא (מ"ב סי' רע"א סק"ד).

ברכת המזון – רצה, ועל הניסים

מח לא אכל פת בלילה. כשמברכים ברכת המזון בסעודה של 'פורס מפה וקדש', אמנם לא אכל בלילה אחר צאת הכוכבים, י"א שאומר 'רצה' ואם שכח אינו חוזר (ש"ע סי' רע"א ס"ו ומ"ב סק"ט ול), וי"א שאינו אומר 'רצה' (רמ"א שם).

מט אם אכל בלילה. ואם התחיל הסעודה בעוד יום והמשיך הסעודה לליל שבת ואכל בליל שבת, לכו"ע אומר 'רצה' (מ"ב שם).

נ על הניסים. כיון שאומר 'רצה' בברכת המזון, שוב אין לומר 'ועל הניסים' בברכת המזון דהוי תרתי דסתרי, ומכיון שהזכרת 'ועל הניסים' אינו חמור כ"כ, לכן יאמר רק של שבת (מ"ב סי' תרצ"ה סק"ט).